

DRAMA NA JUŽNEM TEČAJU.

Zapisal dr. Vinko Šarabon.

Tam doli ob valovih Južnega morja stoji svetilnik, rtiču se pravi Cape Saunders. Mala ladja plove mimo, drugačna nego so običajne tod, čisto drugače opremljena. Začetkom marca šele jo pričakuje svet, a že prve dni februarja je na poti proti severu. Zakaj tako zgodaj, zakaj prehitro? Stražnik na svetilniku ob Novi Zelandiji brzjavi, da je videl ekspedicijsko ladjo Scottovo, kako se pomika proti severu, sedaj že. Kaj se je zgodilo? Osirotela prihaja nazaj iz negotoljubnih pustinj antarktičnih, pustila ga je tam, kapitana, njega, ki je celo svoje življenje posvetil raziskovanju neznanih pokrajin tam okoli tečaja. V snegu in ledu je pokopan, umrl je za znanost, najlepše smrti.

V ravno tej številki smo lansko leto zapisali o Scottu te-le besede: Največje zanimanje — začetkom našega stoletja — je vzbudil pa Scott, ki se je podal na staro polje Angležev in deloma Norvežanov, v Viktorija-deželo; kakor Roß je plovil tudi on ob ledeni barieri, prezimil 1902 blizu Erebusa v zalivu Mc Murdo, šel septembra proti jugu ter došel do $82^{\circ} 17' S$. Leta 1903. je vdrugič prezimil v Antarktiki in nadaljeval raziskovanja, šele l. 1904. je prišel na Novo Zelandijo. Scott je spoznal takrat in potem vsi drugi, da je najhitreje mogoče priti do tečaja, če gremo od Viktorija-dežele proti jugu.

Leta 1910., 1. junija, je zapustil Scott Anglijo nanovo, hotel je doseči južni tečaj. Šestdeset tovarišev je imel seboj, v kinematografu smo videli celo ekspedicijo, vrvenje na krovu, prihod v zaliv Mc Murdo, velikansko plavajočo ledeno bariero, pse in ponije, raznobarvno Scottovo družbo. Videli smo jih, kako si grade na rtiču Evans hišo za prezimovanje, kako izkladajo skrbno pripravljene material in ga nakladajo okoli novega domovja, kako hodijo na lov, tekmujejo s pingvini; videli smo jih tudi, kako se odpravijo na pot na 4070 m visoki vulkan Erebus, 240 m je žrelo globoko, 800 m pa široko. Ladja »Terra Nova« je zapustila nato rtič Evans in odpeljala manjšo ekspedicijo proti deželi Eduarda VII., ki je bila še malo znana. Koncem marca 1911 je bila zopet ob novozelandskih obalah, imela je nalogo počakati prihodnjega poletja — pri nas je takrat zima — ter se oglasiti tedaj ob rtiču Evans.

Prva meseca l. 1911. je uporabil Scott za pripravo raznih depotov; znamenit je imel postati zlasti depot »ene tone«, imenovan tako, ker je dal nakopičiti tam živeža za celo tono. Že takrat je imel velike težkoče; mnogo preglavic so mu delali poniji. Norvežani nikdar niso vzeli seboj ponijev, ker so pretežki, ne morejo prekoračiti sneženih mostov in zlasti ker nimajo one lastnosti, ki je lastna psom, da bi »živeli drug od drugega«. Že Shackleton je imel neprilike z njimi, Scott sedaj pa tudi. Vidi se, kakor bi se Angleži sploh ne mogli ločiti od njih.

Začele so se priprave za glavno ekspedicijo proti jugu. Z ozirom na ponije je sklenil Scott pozneje odriniti kakor je prvotno nameraval. Že vsled tega je zaostal za Amundsenom, ki se je mudil takrat tudi tam doli; vrhutega je imel Amundsen manj poti do tečaja in je bil vsekakor tudi bolje opremljen. Primerjaj lanski »Dom in Svet« str. 160 in 197—199. Amundsenova pot je bila kolikortoliko zavarovana proti vetru, Scottova pa ne. In kaj je tam veter? Neprestan vihar, siloviti sunki, led in sneg, zraven tega pa mraza — 40 do — 50, celo — 60°. Bolj je mraz tukaj kakor kje drugje na svetu. In ta veter in ta vihar brije neprestano, brez prenehanja, cele tedne, cele mesece: giganti morajo omagati, kaj ljudje.

Prva je šla partija pod poveljstvom poročnika Evansa, imela je seboj dvoje motorne sani. Niso se izkazale. Sledil je Scott s tovariši, 1. novembra 1911. Zdravje izborna, vsi polni upanja, da bodo dosegli tečaj. 9. novembra so dosegli postojanko Corner Camp, kjer je bil postavljen tudi depot. Ravno teden dni pozneje pridejo do depota »ene tone«, $79^{\circ} 30' S$, in ostanejo tu en dan, da se konji in psi odpočijejo, potem pa dalje. Počivali so podnevi, marširali ponoči. Scott je nameraval napraviti na dan po 15 milj, milja 1609 m; osem dni je šlo s to hitrostjo. Ob $80^{\circ} 30'$ so se sešli z motorji, dva moža sta odšla tedaj nazaj proti prezimovališču. Odslej naprej so zgradili vsake štiri milje snežen kup, da bi nazajgrede hitreje lahko dobili smer, na vsaki širinski stopnji so pa napravili zalogo z živili za en teden. 4. decembra je dospela karavana do $83^{\circ} 24'$ juž. šir., svet se je začel dvigati vedno bolj. Štiri dni je razsajal hud sneženi vihar, šele potem je bilo mogoče

prodirati dalje. 21. decembra se nahaja vrla ekspedicija ob $85^{\circ} 7'$, v višini 2300 m nad gladino morja. Velikanski ledenik se razprostira v tej širini, mnogo so se bili morali boriti z njegovimi vzvišinami in razpokami; zato se pomikajo sedaj nekoliko bolj v smeri proti jugozapadu. Hitreje gre sedaj kvišku, kmalu so na vrhu, krasen razgled; 15 milj napravijo na dan.

O Božiču, tedaj torej, ko je bil Amundsen že zapuščal tečajno planoto, dosežejo 86° , 3. januarja 1912 pa $87^{\circ} 32'$, višina skoro 3300 m. Ker ni bilo več upanja, da bodo mogli še to leto — 1912 — nazaj v Evropo, je sklenil Scott poslati del tovarišev v prezimovališče z inštrukcijami na poveljnika ladje »Terra Nova«. Težko je bilo izbrati one, ki so hoteli nazaj, vsak je hotel na tečaj, saj so bili oddaljeni od njega samo še kakih 270—280 km. Vreme na visoki planoti je bilo tedaj lepo, solnce je sijalo neprestano, veter je bril neprenehoma ter odnašal sneg, termometer 29° pod ničlo. Oko nima tukaj nobene opore, okoli in okoli ledena puščava. In takrat je poslal Scott zadnje poročilo v svet, izročil ga je odhajajočim tovarišem. Konec se glasi: »Več kot gotovo je, da ne boste dobili letos nobenega poročila več od nas, ker se bo naš prihod nazaj na rtič Evans zakasnil.« Zakasnil se je res njihov prihod nazaj, zakasnil se je za vedno, kajti Scott in štirje njegovi tovariši so izginili v ledeni puščavi in nihče več ni imel prilike govoriti ž njimi.

Dne 4. januarja so se ločili, del ekspedicije se obrne proti severu, Scott pa koraka naprej proti jugu, z njim pa tovariši: načelnik znanstvenega oddelka dr. Wilson, kapitan dragoncev Oates (izg. Ot), ladjin poročnik Bowers, podčastnik Evans. — Tri milje sta še korakali obe gručki skupno proti jugu, potem si podali roke in se ločili za vedno, ob $87^{\circ} 35'$ južne širine.

Nazaj na sever se je podal poročnik Evans — ne podčastnik Evans, ki je bil pri Scottu — s tovarišema inženjerem Lashleyem in podčastnikom Creanom. Izpočetka je šlo dobro, a ob $80^{\circ} 43'$ zbolil Evans, napadel ga je skorbut. Značilno je, da je ta strahovita bolezen v zadnjih časih prizanesla vsem ekspedicijam, samo angleškim ne. Najbolje so se ga otresli Norvežani, ki pa seveda tudi zelo redno živijo in ki na tečajnih ekspedicijah alkohola sploh ne poznajo. Ko so prišli do zaloge »ene tone«, se Evans ni mogel več držati na nogah. Od kočice Discovery so bili oddaljeni tedaj še 136 milj, a porabili so štiri dni za razdaljo 53 milj; tedaj pa Evans sploh ni mogel

več naprej. Tovariša sta tu v nekakem depotu pustila vse, kar ni bilo neobhodno potrebno, Evans pa naložila na sani in ga vlekla štiri dni do depota Corner Camp. Prišla sta tja 17. februarja zvečer. Evansu je postajalo vedno slabše, snega je bilo vedno več, niso mogli naprej. Crean gre tedaj sam naprej do 30 milj oddaljene kočice. Lashley pa skrbi za bolnika. Po 18urni hoji dospe Crean do kočice in dobi k sreči v njej ekspedicijskega zdravnika Atkinsona in pa tovariša Demetrie. Grozovit sneženi vihar jih ne pusti takoj vun; slednjič odrinejo, pridejo do Evansa in ga rešijo. Medtem je bila prišla »Terra Nova«, Evansa prepeljejo tja in z ladjo vred zapusti 5. marca 1912 zimsko pristanišče; sedaj je Evans poveljnik vračajoče se ekspedicije. Jeseni 1912 je odšla »Terra Nova« zopet proti jugu, da prepelje nazaj Scotta in ostale raziskovalce. Odšla je zaman, petorico Angležev je bil že zažgnil mrzli plašč antarktični.

Scott bi bil moral priti nazaj v zimski pristan okoli 10. marca 1912. Začetkom marca je poslal Atkinson proti jugu tovariša Garrarda in Demetrie Scottu na pomoč, če bi jih morebiti potreboval; dal jima je seboj dve vpregli psov. Prišla sta do depota »ene tone« 3. marca, a 10. marca sta se morala vrniti, ker nista imela dosti živeža za pse in ker je bilo vreme izredno slabo. Ko sta prišla nazaj, se je Garrard zgrudil vsled prevelike utrujenosti, tudi Demetrie je bil bolan. Atkinson in Crean sta poizkusila sedaj s sanmi doseči Corner Camp in pomagati Scottu; prišla sta tja, pustila tam zalogo za teden dni in se podala nazaj v Hutter Point, južno rtiča Evans. Začetkom aprila so odposlali večjo ekspedicijo na jug, a ni imela uspeha, nazaj je morala.

Ker je nastopila tedaj zima in noč, so opustili rešilne poizkuse in začeli ž njimi nanovo 30. oktobra. Dva oddelka sta odšla, prvi sestojec iz Atkinsona, Garrarda in Demetrie-a, drugi iz osem oseb pod poveljstvom Wrighta. Vzeli so seboj živil za tri mesece. In prišli so do nekega šotorčka, samo 18 km južno depota »ene tone«, 240 km južno od glavne stacije: stopili so v šotor in dobili so tam truplo Scotta, Bowersa in Wilsona. In šli so naprej in našli ob podnožju nekega ledenika mrliča Evansa, Oatesa pa niso mogli dobiti. Našli so pri Scottu zapisnik, zadnji datum 25. marca 1912, umrl je pa 29. marca. Napravili so velik snežen grob, postavili nanj križ in zapisali, kdo da tu počiva. Križ so postavili tudi v bližini za Oatesa. Scott je sedel, ko so stopili v šotor, za glavo je imel zapisnik, Wilson in Bowers sta pa ležala v spalnih vrečah.

Ta zapisnik nam kaže vso velikost hrabrega, neustrašenega moža, vso velikost njegovih tovarišev; kaže nam blago srce, zaupanje v Boga in pa vdanost v voljo božjo, ko je veliki mož videl, da ni nobene pomoči več. In vendar je bila pomoč tako blizu, tedaj ko sta prišla Garrard in Demetrie začetkom marca v one kraje. Kaže nam zapisnik o tej ganljivi drami južnega tečaja vrline, vredne vsega našega občudovanja, vrline, o katerih mislimo, da so izginile s sveta.

ANTON ŠTEFIC:
MOLITEV.

Izvedo najprvo, da je Scott s tovariši odkril južni tečaj 18. januarja 1912, torej mesec dni za Amundsenom, in našel tam tudi še svileno norveško zastavo, postavljeno od Amundsena. Gotovo to ni moglo bodrilno vplivati na Angleže. Značilno je, da sta bila Amundsen in Scott enako stara, oziroma mlada, rojena l. 1868. Poleg zastave so zadeli tudi še na norveški šotor, ki ga je Scott fotografiral; že preje, ob 88⁰, so bili videli sledove Amundsenovih sani. Ko so merili širino, jim je manjkalo še pol minute, šli so še 1 km naprej in zasadili v tla angleško zastavo. Prvega dne je bilo oblačno, potem pa jasno, termometer - 20⁰, ista temperatura kakor jo je opa-

zoval Amundsen. Šli so nazaj, v začetku po 25 km na dan, enkrat 29 km.

Najmočnejši med njimi, Edgar Evans, ni bil več tak, kakor v začetku; nazadnje se je s smučmi zamotal v ledu, padel je in si pretresel možgane. Zaradi njega so morali marširati tedaj počasneje, hrane je bilo vedno manj. 17. svečana 1912 je Evansu ena noga ušla iz smuč, moral je ostati zadaj; drugi so marširali dalje, si napravili šotor ter kuhali; mislili so, da bo Evans kmalu pri njih, preden bo obed gotov. Ker pa ni prišel, so ga šli iskat, na tleh so ga našli, ni bil mogel več naprej. Trudil se je, da bi šel dalje, a revež ni mogel več, naložili so ga na sani in ga pripeljali do šotora; dve uri pozneje je umrl.

Mala karavana se pomika dalje, oslABLJENA je; najbolj slab je sedaj Oates. Tigre je že lovil v Indiji, v burski vojski se je odlikoval, prevzel je skrb za Scottove ponije, udeležil se ekspedicije do tečaja in umrl tu junaške smrti. Ta oslabelelost in pa Evansova nezgoda je zapečatila usodo ekspedicije; za pot, ki jo je napravil Amundsen v enem dnevu, so potrebovali nazadnje en teden. Preden so dosegli prihodnjo zalogo — druga od druge so bile oddaljene po 111 km —, so bili že vsi izmučeni; mraz je pritiskal čimdalje bolj, sneg je bril z ostrino noža. Oates postaja slabši, zadržuje druge; ker ga ne morejo pustiti samega, napravijo samo 14 km na dan, nazadnje samo še pet! Zdravi ljudje bi bili prišli od zaloge do zaloge v štirih dneh, Scott in tovariši so potrebovali za isto pot deset do dvajset dni. Zmanjkalo jim je hrane, zmanjkalo pa tudi kuriva, olja, s katerim so kuhali.

Pride veličastni trenutek, ko se Oates žrtvuje, trenutek, ki bi se moral ovekovečiti, o kojem bi morali govoriti v šoli kakor govorimo o smrti nepozabnih junakov. A govori naj Scott sam: »Roke in noge kapitana Oatesa so bile polne ran vsled mraza. Že 16. marca smo vedeli, da se mu bliža smrt. Teden na teden je prenašal ta junak strašne bolečine, a ni izgubil upanja; bil je hraber mož. Ko je čutil bližajoči se konec, je izrazil 16. marca zvečer v našem šotoru upanje, da se ne bo več zbudil. A zbudil se je, pogledal je vun iz šotora in videl, da razsaja strašen vihar. Rekel je: Malo grem vun pogledat, morebiti me dalj časa ne bo nazaj. — Nismo ga videli več, odšel je proč v vihar. Vedel je, da mora umreti, in hotel je prihraniti svojim tovarišem zadnje bridke ure. Mislimo, da je iskal smrt. Umrl je kot angleški gentleman.«

Težko kje čitamo o enakih prizorih. Čutil je Oates, da je tovarišem na poti. Bolan je bil, hudo

bolan, zadnje tedne je trpel strašne bolečine. Onega večera mu je bilo posebno slabo, migalo mu je pred očmi, šumelo mu je v ušesih, smrtni angel je začel razprostirati svoja krila nad njim. Vzradostil se je: »Hvala Bogu, današnja noč bo zadnja.« Zmotil se je, noč je prešla, Oates živi še vedno; zunaj tuli vihar, snežinke plešejo in se pripravljajo na smrtni ples, ples odrešenja. Vihar jih podi sem in tja, dih njegov naj se spoji z zadnjim dihom izmučenega trpina: sprejme naj sina svojega divja, smrtnožalostna narava. Tedaj zleze Oates iz svoje vreče, stopi k vhodu šotora. »Grem malo vun pogledat, nikar me ne iščite!« Hoteli so ga zadržati, vest se jim je uprla, da bi ga pustili samega; a niso imeli moči. In šel je in zunaj je stopila predenj bela smrt in se ga usmilila. Zadnjič se je zamajala zavesa šotora za njim. Nekdaj tako močnega moža je zažabil vihar, nesel ga naprej, padel je, snežinke so se kopičile in kopičile in mu napravile veličasten nagrobni spomenik. Odrevenel je, višji in višji je grič, zaspal je, tema se je vlegla na njegov grob. Niso ga videli več. Pozneje mu je rešilna ekspedicija postavila v bližini šotora križ, čisto navaden križ, z napisom: Kapitan Oates.

Ostali trije tovariši so skušali prodirati dalje proti severu, a ni šlo. 21. marca so morali zopet zlesti v šotor, 79° 40' S in 169° 23' vzh. d. Devet dni je divjal strahovit snežen vihar, niso mogli vun in vendar so bili oddaljeni od zaloge »ene tone« samo še 18 km. Živil in kuriva vsak dan manj. Scott piše: »Vzroki katastrofe ne tiče v organizacijskih napakah, temveč v neprestanih nezgodah, ki so nas zasledovale. Že meseca marca l. 1911. mi je poginilo več ponijev, to nas je zadržalo, odrinili smo pozneje kakor smo mislili in morali smo vzeti manj živil seboj kakor smo nameravali. Ko smo odhajali, je bilo vreme strašno, vihar neprestan, sneg zelo mehak, plast tenka, skoro nemogoče je bilo priti naprej. Borili smo se proti temu in slednjič tudi zmagali, a na škodo živilom, ki so se zelo zmanjšala. Tudi kljub temu bi se bilo vse ugodno izteklo, da se ni zgrudil mož, o katerem bi bili to najmanj pričakovali in da ni podlegel svoji rani, Edgar Evans. Zbolel je, padel je in si pretresel možgane. Ozirali smo se nanj; ko je umrl, smo bili oslajbljeni, njegova smrt nas je bila zelo pretresla. A vse to še ni bilo nič v primeri s presenečenjem, ki nas je čakalo ob barieri.

Noben človek ne bi bil mogel slutiti naprej, da nas zaloti tak mraz ob barieri. Visoko gori v gorovju smo imeli med 85° in 86° mraza — 20° do — 30°, a tu, kjer smo bili sedaj, na barieri, ob 82°,

torej že daleč proti severu, podnevi — 30° do — 35°, ponoči pa celo do — 47° C! — Pri nas si seveda takega mraza ne moremo predstavljati —.

Upam si trditi, da nikdar še ni človeško bitje preživel takega meseca, kakor smo ga mi. A vendar bi se bili rešili, da ni zbolel kapitan Oates in se ni pokazalo v naših zalogah pomanjkanje kuriva, ki si ga nikakor ne morem razlagati. Iz teh dveh razlogov nismo mogli priti do zaloge »ene tone«. Vrhutega nas je 11 milj pred depotom zajel zopet hud vihar in nam onemogočil vsako pot naprej.«

Zadnje besede: »Štiri dni je razsajal vihar, nismo mogli zapustiti šotora; živeža imamo za dva dni, kuriva za štiri dni, vun ne moremo. Zelo smo slabi, z veliko težavo pišemo. A ni mi žal tega potovanja. Pokazalo je, da znamo mi Angleži prenašati težave in gledati smrti v obraz ravnotako trdno kakor kdaj v preteklosti, da se tudi v najhujšo usodo mirno vdamo in se uklonemo samo božji previdnosti. Tvegati sem, kar se je moralo tvegati, a usoda je odločila proti nam. Ne smem pa tožiti, ukloniti se moram volji Vsemogočnega. Bili smo odločeni storiti vse, kar smo mogli; a sedaj, ko pustimo svoje življenje domovini v čast, se obračam na svoje rojake s prošnjo, naj skrbijo za naše domače, da se jim ne bo hudo godilo, saj smo vendar hoteli zastaviti svoje življenje za čast domovine.

Če bi bil ostal živ, govoril bi bil o hrabrosti, žilavosti in pogumu svojih tovarišev, o dejanjih, ki bi morala razveseliti srce vsakega Angleža; govoril bi bil o naši vztrajnosti, o mukah in pomanjkanju. Ker pa to ni mogoče, morajo govoriti za nas te-le vrstice in pa odrevenela naša trupla. Vem pa, da bo naša velika, bogata domovina skrbela za nesrečnike, ki so v sorodu z nami. Dr. Scott. 25. marca 1912.«

To so zadnje besede v dnevniku velikega raziskovalca. 29. marca, štiri dni pozneje, so bili vsi trije mrtvi. Kakšne so zadnje besede! Misel na Boga, na sorodnike in na veliko slavno domovino. Mirno umre, saj je storil, kar je mogel. Napis na nagrobni spomenik pa si je napisal sam s temi krasnimi stavki, lepšega mu ne napiše nihče.

Ko je pozneje prišel v šotor Atkinson s tovariši, so jim govorili nemi obrazi o prestanih mukah in brezdvomno grozni smrti. Tako zna umreti Anglež. Umrli so za znanost. Trupla so hoteli začetkoma prepeljati na rtič Evans, a premislili so se, pokopali so jih ondi in križ v ledu in snegu nam priča o smrti nesrečne angleške trojice. Nedaleč proč čaka vstajenja kapitan Oates,

naprej doli proti jugu pa prva žrtev, Edgar Evans. Krasna svetilka jim sveti na grobu: polnočno solnce in polarna luč; mrtvaške pesmi pa jim pojo sneženi viharji.

Kaj so si mislili Nansen, Amundsen, Peary, Shackleton in drugi, ko so slišali o katastrofi na južnem tečaju? Kolikokrat so bili v istem položaju, v isti nevarnosti, a niso je videli. Sedaj pa, ko je prišla vest o smrti enega iz njihove srede, enega najboljših med njimi, sedaj so stopile marsikomu znojne kaplje na čelo: »Saj si bil ti tudi na tem.« Z otožnostjo in tihim strahom čitajo poročila o smrti polarnih junakov: o Oatesu, ki je začel s heroizmom umiranja, ki je z zmrzlimi rokami in nogami zapustil šotor in prosil naravo, naj mu ne prizanese; o Scottu, ki je do zadnjega

diha vztrajal kot junak v starih slavospevih; o ekspediciji Campbella, ki jo je odposlal Scott na deželo Edvarda in ki si je rešila življenje edinole z zauživanjem morskega mahu. Malo je bilo ekspediciij, ki bi bile toliko prestale kot je ta. Poročnik Evans je vzel vsa poročila seboj v Evropo in čez par mesecev bomo imeli priliko, seznaniti se natančno z vsemi dogodki, pa tudi z znanstvenimi rezultati. Le-ti so sijajni. Kar so domnevali Nordenskjöld in drugi (prim. lanski »Dom in Svet«), je sedaj dokazano: zveza Amerike in Avstralozije čez Antarktiko, toplo podnebje v Antarktiki v prejšnjih dobah, tako toplo kakor sedaj v Indiji itd. — Scottu in tovarišem, ki so žrtvovali življenje svoje za vedo in znanost, bo pa ohranilo človeštvo časten spomin in njihovi grobovi tam doli bodo vedna priča velikosti človeškega duha in neupogljive volje.

RAZVOJ NOVEJŠE SLOVENSKE PISAVE PA LEVČEV

Spisal dr. A. Breznik.

PRAVOPIS.

(Dalje.)

Pri Slovenski bčeli so našli mladi pisatelji trdno oporo. V listu je imel sicer precej govoriti ilirizem in pa — ker je list izhajal na Koroškem — nekaj tudi koroško narečje, kar je za tisti čas popolnoma razumljivo, vendar pa je urednik Janežič sprejel tudi vse tiste nove oblike, ki so se bile že na Kranjskem in pa v slov. državnem zakoniku utrdile. Za nove oblike je postalo to kmalu odločilnega pomena, ker so na Kranjskem zaporedoma prenehavali listi, ki so nove oblike pisali. Konec marca 1850. je prenehala Slovenija, koncem istega leta tudi Vedež, naposled je izginil koncem l. 1851. še Ljubljanski Časnik s svojim lepoznavskim listom. Če ne štejemo malega zbornika Drobotnice¹, ki so začele uvajati l. 1851. nove oblike, ni bilo po tem letu razen Slovenske bčele nobenega lista več, ki bi bil pisal z novimi oblikami. Urednika Zgodnje Danice in Novic sta se jih branila že od prvega začetka. Kazalo je že, da bo odpor Novic, najstarejšega in najbolj razširjenega lista, nove oblike pokopal. Toda posegla je vmes vlada, ki je uvedla novo pisavo v šolo in ji vtisnila s tem uraden značaj. To je vplivalo tudi na Bleiweisa, da se je z novo pisavo

sprijaznil in ji pripomogel v Novicah do končne zmage.

Minister za uk in bogočastje, grof Thun, ki je dal več odlokov tudi glede češčine in hrvaščine, je naznanil z odlokom 6. februarja l. 1851. št. 927. ob sestavi slovenskega berila za 1. gimn. razred nadzorniku dr. Kleemanu, da se ima v šolo uvesti pisava slov. državnega zakonika, ki je pisal nove oblike. Thun utemeljuje svoj ukaz med drugim s sledečimi razlogi:¹ »O gramatikalnih in leksikalnih oblikah se najdejo v nji (sc. v berilu za 1. gimn. razred) mnoge različnosti; skoraj vsak pisatelj se je v tem ravnal po jeziku svojiga rojstniga kraja ali po svojih jezikoslovnih vodilih, in dostikrat se najde, da ravno tajisti pisatelj piše zdaj tako zdaj tako. Ako ravno dobro prevedim, de dan današnji, ko se slovenski jezik v dóbi razcvetja znajde, se morajo vse različnosti narečja za obveljavnost poganjati, ... se mora vunder pri knjigah, za uk v šolah določenih, terjati, de so jezikoslovne oblike, kolikor je le moč, popolnoma edine ... in napredek slovenskiga slovstva terja že sam po sebi, de se, berž ko je mogoče, edini književni jezik vstanovi. Ker je pa občni der-

¹ Prim. poročilo Novic, l. 1851. str. 62.

¹ Novice, 1851. 45.